

Ajalehes Sakala 1886 ilmunud Johan Pihlaka (1861–1915) sõnum Põhja-Samara eestlaste juubeliteost. Peo kirjeldus ja mõned leebelt kriitilised märkused. Vastuseks öiendus Põhja-Samarast. Isiklik torge Johan Pihlaka eluloo kohta. Peeter Kolju. Solvunud pikk nurin Pihlaka aadressil. Vastusele on küll alla kirjutanud Kristjan Kuusik, Kaarel Kirschbaum, Juhan Lukassin, Peeter Mägi ja Jaan Vernik, aga selle vastuse ülereageeriv või isegi hüsteeriline toon näib üsna suure tõenäosusega viitavat Samara tollase koolmeistri Gustav Soonseini kirjastiilile. Pihlakase lühike vastus. Digiteeris A. Aule, kirjaviis muutmata.

Sakala (nr. 27), 19. juuli 1886, lk. 3

Samarast. Samara Eestlaste juubel. Kõrge Keisri Majesteedi kroonimise päeval, 15. Mail, pidasiwad Samara Tshesnakowi koguduse Eestlased 25 aasta eest väljarändamise mälestuseks juubeli ära. Wäga kaunis, et ka siin kaugel hariduse pungad puhkewad ja meeste meeled ärkawad; pian aga siiski ütles ma, kui kõik juubelid niisugused oleksiwad, kui see siin oli, siis wõiksiwad nad parem pidamata jääda. Miks nii? Waat' sellepärast, et ärkanud meeltega mehi, ega neid, kes endisest isamaa elust ja siia rändamisest midagi mäletada teadsiwad ja tahtsiwad, juubelile ei wõetudki. Osalised oliwad nooremad, kes isamaad näinudki pole. Olgu paar tõsist sõna sellest juubelist. Pidu algas Jumala teenistusega palwemajas. — Natukese aja pärast lauldi koolituas rahwale mõned tuttawad laulud segakooris, nagu: „Hellad wennad” jne. „Isamaa hiilgawa pinnala” jne. ja muid, mis läbistiku hästi läksiwad ja weel sellepärast kiita tulewad, et lõbulaulud, nagu ennem üeldud, siin aruldased on. Peale selle lahkus muu rahwas ära ja algas pidusöök. Kül oleks terve kogudus ja palju ka Bikowkast söögist osa wõtnud ja igamees, nagu nõuti, 1 rubla kulu tarwis annud, et juubelit täieste ja ühel meelel pidada, aga et nii suur partei waim walitses, jäi ainult weikene osa järele, seda umbes 30 ümber üeldi olewat. Oh partei ja su waim! — Öhtust ööd mängiti näitemäng „Kroonu onu.” Näitemängust piab ütles ma, et siinse mängijate kohta, kes enne näitemängu näinudki ei ole, weel vähem mänginud, kaunis hästi läks. Heale rõhk ei olnud kül sugugi loomulik, ehk seda kül teha püiti, siiski oli seegi küllalt hea ja kaunis edene-mise märk siin kaugel Wenemaal, kui aga ühtlust oleks olnud, mis südamed kokku köidab ja armastuses wennaks teeb. Praegu on aga rahwa sekka palju enam kui enne waenu seemet külwatud, mis hõlpsalt ei taha kaduda. Kurwas-taw lugu!

Mitmete nimel J. P.

Tallinna Sõber (nr. 51/1886), 2. jaanuar 1887, lk. 4

Samara Eesti asutustest on meid palutud järgmist kirja üles võtta:

„Sakala” No. 27 sees on üks J. P. kiri Samaarast äratrükitud. Et selles kirjas eba tõsi walitseb, mis läbi nii mitut parema tahtmisega Samaara Eestlast tundmatade kodumaa aealehe lugejate silmis tahetakse mustaks määrada, päälegi „mitmete nimel” sellepärast arwame meie allnimetatud tarwis olewat omalt poolt eneste õienduseks sõna sekka ütelda. Kõik, mis meil tutwa J. P. enese kohta ütelda oleks, seda jätame seekord tegemata. Niipalju aga tähendame, et kui meie ühe aasta jao tema eluloust üleskirjutaksime, siis ei oleks enam ühtegi õiendust kõige tema kirjade pääle tarwis: iga lugeja mõistaks siis jo isegi, et wääwli hallikast ikka wääwli wesi peab wälja tulema. —

Awaliku juubeli pidu, mis üksnes walitsuse lubaga pidada wõib, ei ole Samara Eestlaste juures mitte olnud, sest et meie teades seks keegi luba palunud ei olnud. Aga Keisri herra kroonimise pääw sai sell aastal kül isiäranis pidulikult pühitsetud, sellega nagu rõõmsalt mälestates, et Jumala abiga ja keisri kaitsmise all juba 25 aastat Samaara maal rahulikult on äraelatud saanud. Aga mis tähendab see, et „ärkanud meelega” mehi juubelile ei wõetudki? Kes on need „ärkanud meelega” mehed? Kunas on nende „meeled ärkanud”? Mis on nemad enne „ärkamist” teinuwad? Nõnda palju kui näha oli, oli kirik rahwast täis; ruumikas koolimaja, kus laulud lauleti ja näitemäng etendati oli ka puupüsti rahwast täis, isiäranis õhta näitemängu aeal. Üksnes Simbirski rätsepat Juhan Pihlakat ja Peter Koljut ei tahtnuwad näitlejad mitte sisse lasta tulla näitemängu waatama, ehk muidu oleksiwad näitlejad üsna näitlemata jätnuwad; aga nimetatud rätsep oli siiski nii häbematta, et tema wägise sisse tungis ja ennast kaks korda kooliwanemalt wälja wiia laskis. Kirikust, ega koolimajast laulu kuulmast ei ole kedagi wälja wiidud, ei noort ega wana. Laulude kuulmise ja näitemängu nägemise eest ei ole kellegi käest raha nõuutud, *kõik on ilma hinnata kuulda ja näha olnud noordele ja wanadele*. Kuidas wõib siis üks J. P. weel ütelda, et mõndi „ärkanud meelega” mehi jubelile ei ole lastud? Ehk kas käib see Simbirski rätsepa kohta näitluse aeal? Kas J. P. ei tea mitte, et mõnikord mõnda meest ka sealt wäljawiikse, kus raha eest sisselastakse? Kui aga J. P. kohtu ehk aealehtede abil tahab nõuda, et palgata näitlejad *peawad* just igäüht auu ja häbitundmatta sulekeelepeksjat päält waatama laskma, siis wõib ta julge olla, et sarnatsed ilmahinnata näitlemised üsna maha jääwad. Mis ütlewad — Eesti rahwa *tõsised* hariduse sõbrad selle kohta? — Meil on siin küll waimulikuid laulusid enam tarwis, kui ilmlikuid, siiski wõime tunnistada, et meie lauljad mõlemaid ühewõrra mõistawad ja ei ole kaunid ilmalikud laulud meil koguni mitte nii „aruldased”, kui J. P. ütleb. Mis tähendab see „hääle rõhk”, millest J. P. räägib? Meie teame, mis hääle tõus ja hääle mõõn on, teame ka mis rõhk loogikas ja sõnas tähendab, seletagu J. P., mis „hääle rõhk” tähendab ja kuidas „hääle rõhku tehakse”. Meie anname siin J. P.’le teada, et kui mõni „hääle rõhk” temale meele järele ei olnud, siis oleks tema otse kohe kuulamast ja nägemast pidanud ära minema. Eesti wana sõna ütleb, et kingitud hobuse suhu ei pia mitte waatama, seda mööda

oleks pidanud J. P.'el ka häbi olema näitlust laita, mille eest tema kopikat ei ole maksnud ja mida teda ka ükski näitleja kuulama ega wahtima ei palunud ega sundinud. See näitab üsknes kui rumal inimene J. P. on: *paha tahtmine ajab* teda laitma, aga *pää* ei seleta mitte *kunas* laita sünnib, kunas mitte, ja kui midagi laita *ei mõista*, siis peab „hääle rõhk” halb olema.

Tallinna Sõber (nr. 1), 9. jaanuar 1887, lk. 3

Kiri Samaarast.

(Lõpetus.)

Kas pahast tahtmisest tulnud laitmise näitlejate himu äratav? kas kinkija veel rohkem kingib, kui seda kurjameelega laidetakse? Mis ütlevad targemad selle kohta? Siia ütleme, et meie J. P. käest kül iialgi „hääle rõhku” õppima ei lähe. Mõned meie näitlejatest on Samaara näitemajas mitu korda ja mitmesugusid etendamis näinud, nagu: ooper, drama, tragedia, komedia, wowedil, j. n. e. misest J. P., wõib olla, *ничего не смыслить*. ja ühel endisel sarnatsel pidul on siinsamas paigas „Tuha labida walitsus” etendatud, — nõnda ei ole siis see ka mitte õige, et siinsed näitlejad ei ole näitemängu näinudki. Meie tunneme isi omad head ja wead paremini, kui J. P. Kui meie oma wigasid läheme aealehes laitma, siis ei tuleks meid ometigi selle pärast kodumaalt keegi siia õpetama: piame ikka isi endid aitama. Aga wastastikku isi endid aealehtedes kiita, ja herradeks hüüda, nagu Peeter Kolju ja J. Pihlakas teewad, seda peame meie natuke halwaks. — Mis J. P. pidu söögist räägib, see on tõeste naljakas. Kes oli see, kes „nõudis” üks rubla söögi eest? Kellel oli sööki müüa? Igaüks, kes pidu pääwal üheskoos süüa juua tahtsiwad, paniwad selle tarwis aegsaste enne juba raha ja muretsesiwad materjali kokku, need sõiwad ja jõiwad ka *oma*, müümise õigust kellelgi ei olnud. Bikofkast oliwad ka: koolmeister oma perega, kiriku wanem oma perega, kohaline politsei ja veel mõned tõised pidu laua osalised, sellest selgub, et wahet ei olnud pidu laualgi Tschesnakowi ja Bikofka wahel. Kus oli siin siis „partei waim”? kui iga laua täis sööjaid joojaid isi partei on, kui palju parteisid saab siis ilmas olema: Kodumaal ei wõta ka mitte kõik rahwas üleüldistest pidudest osa, ja kõik kes pidust osa wõtawad, ei wõta mitte üleüldisest pidu söögist osa, mõni sööb kodu, mõni sööb wõersil, mõni sööb mõndasugust sööki; mõni joob wiina, mõni õlut, mõni piima, mis kellelegi maitseb ja kuidas rahakot kannab, kas see tähendab siis kõik „partei waimu”? Ehk on J. P. meelest see „partei waim”, et keegi oma laua platsi temale ei annud? Igaüks oli jo üksnes enese jaoks muretsenud. „Partei waim” wõis seekord selle asja poolest kül üksnes J. P. pääs olla. Et praegusel korral rahwa sekka palju enam on waenu seemet külwatud kui enne, see wõib õige olla, sest seda wõib üksnes J. P. kõige paremine teada, kui palju tema oma sõbradega waenu seemet on külwata jõudnud, sest et meie muud waenu seemete külwajat see kord siin ei tea. Aga et see temast külwatud seeme hõlpsaste ei taha kaduda, seda meie kül ei usu: palju inimesi on seda külwajat juba tundma õppinud, seeme ei leia enam palju maad. Nende meeste meelt, kes endid tarwisel korral ka ühendada wõi-

wad ja mõistawad, ei jõua üks ahtrameeleline J. P. mitte kõigutada. Kes aga tunneb, et tema ühendatud ei ole, see teadku: keegi ei wõi kedagi ühendada, kes tahab ühendatud olla, see ühendagu isi ennast — —

„Eesti Postimehe” toimetuse muutmisega on parema aealahtede aru kaswanud ja seda wõrra wähenenud nende arw, milledes J. P. wõib näidata „*mis tema kõik wõib teha*”. Kui aga J. P. midagi paremat ei wõi ega mõista ilmas teha, siis sarnatse kirja kirjutamine oleks kül wõinud olematta olla.

Pidu-toimetajad: Kristjaan Kuusik, kiriku wanem. Karel Kirsbaum, kooliwanem.

Lauljad ja näitlejad: Juhan Lukassin, Peter Mägi, Jaan Wernik.

Sakala (nr. 18), 2. mai 1887, lk. 3

Awalik kostus.

Isamaa sõprade käest on mulle mitmed küsimise kirjad tulnud, miks ma nende kirjade peale midagi ei wasta, mis Soonsein Samarast minu kohta „Tall. Sõbr.” awaldab? Siin kohal kostan ainult niipalju, et ma sõbra käe läbi ainult „Tall. Sõbr.” 51. numbrit m. a. näinud olen, kus küll üks laimduse kiri minu wastu on, mille lõpp weel tulema jääb — kus tuttawa isanda Soonseini meistri töö täieste tunda on, olgu need alamal nimetatud kes tahes — aga niisuguste kirjade peale, mis pealegi „Tall. Sõbr.” on ilmunud, nii palju aega raiskada ja isand S.'i auustada, arwan mina asjatumaks. Ehk mis wastust on niisugused lapsikud küsimised wäärt, nagu „Mis on nad enne ärkamist teinuwad?” ja: „Mis tähendab see heale rõhk?” Wiimse tähendust teab igaüks ilma küsimatagi. Kui isand S. seda ei tea, siis ei mõista ta weel selgeste lugedagi. Esimese kohta ei ole muud arwata, kui et selle küsimise ette panejal midagi wiga piab olema. Ainult nõndapalju arwan ütelda tarwis olewat, et minu kirjad, mis ma möödaläinud aastal Samarast „Sakalas” awaldas, ka „Samara Eestlaste juubel” „Sak.” 27. numbris — täieste õiged on ja mina neist kirjadest ühte sõnagi tagasi ei wõta, käratsegu isand S. oma „alamal nimetutega” „Tall. Sõbr.” niipalju kui tahes. Mina aga wõin üsna uhke olla, et isand S. mind sinnasammasse „sõbra” tупpa on wiinud, kus mitmed auusamadki Eesti mehed on mustaks määratud. Enam ei taha mina „Sakala” kitsast ruumi niisuguste kirjadega raiskada. Mis aga tähtsamat on, awaldan ilma kartmata alati „Sakalas”. Olgu see sõpradele, kui ka mõne Samara kadaklasele esimeseks ja wiimseks kostuseks.

J. Pihlakas

Simbirskis, Kuwshinowki mõisas,

25. Paastu k. p. 1887.